

de Sava. În jalbă el afirmă că este fratele celui dispărut în împrejurările tragice cunoscute dar că nu s-a putut ocupa de această moștenire fiind refugiat la Brașov și neavînd — pînă atunci — o recomandatie eficace. Acest document ridică două mari întrebări: a) în ce măsură poate fi luată drept autentică frația dintre Panaiot și Sava, b) admitînd că ei ar fi fost frați, în ce măsură numele grecesc ar însemna în același timp și o origine greacă și cum s-ar explica afirmațiile istoricilor bulgari asupra nașterii lui Sava la Sliven?

În ceea ce privește prima întrebare, părerea noastră este că afirmația pe care o face Panaiot Fochiano este îndoielnică și că ea ar putea fi numai o justificare pentru revendicarea moștenirii. De altminteri, jalba aceasta contrazice două documente mai greu contestabile: 1) raportul consulului prusian Kreuchely din 1823⁷, în care se spune că Jianu ar fi avut ca unul din locotenenți pe « fratele căminarului Sava care figurase în revoluție » și 2) scrisoarea cneazului Miloș al Serbiei adresată la 20 iulie 1820⁸ din Kragujevac lui « Sava Popovici » și nu Fochiano.

După istoriografia bulgară, Sava s-ar fi născut pe la 1780 și a trăit în Sliven pînă în perioada activității mai intense a Cîrjaliilor, cînd se spune că ar fi părăsit orașul natal, ca și concetățenii lui, Inge și Kondat, participînd un timp oarecare la acțiunile Cîrjaliilor. După aceea, a venit în Țara Romînească. Lucrul acesta este foarte posibil. Într-un raport cu data de 10 noiembrie 1801 al ambasadorului prusian din Constantinopol, von Knolbelsdorf, care era în general foarte bine informat de ce se petrecea la noi, citim: « Ultimele noutăți din Țara Romînească ne aduc știrea că 1 200 de oameni ai trupelor lui Pasvantoglu au trecut Dunărea și au oferit serviciile lor domnului, care i-a angajat cu 12 000 de piaștri pe lună »⁹. Cifra fugarilor ar putea fi exagerată, însă faptul în sine rămîne autentic și nu poate fi pus la îndoială, fiind confirmat și de alte izvoare¹⁰.

În Țara Romînească, Sava a urcat treptele diferitelor slujbe pînă la aceea de căminar. E posibil ca el să fi urmat, înainte de venirea la noi, școala grecească din insula Patmos, celebră în acel timp, fapt care a tentat pe unii istoriografi să-l considere grec de acolo¹¹.

⁷ Hurmuzaki, X, p. 124.

⁸ I. Filimon, *Dokimion istorikon*... I, p. 253.

⁹ N. Iorga, *Acte și Fragmente*, II, p. 364.

¹⁰ Este interesant și semnificativ că ceea ce Tabakov intuipe pe baza tradițiilor orale se confirmă documentar de către cercetările noi ale istoriografiei bulgare. Istoricul Șteriu Atanasov publică în facsimil (și cu traducere) un document inedit. E vorba de raportul nedatat, pe care Mihail Șutu îl adresează Porții. El se referă la evenimentele din vara anului 1802, cînd Șutu a trebuit să fugă la Vălenii de Munte și apoi la Brașov. Iată partea care ne privește în legătură cu subiectul nostru: « În timp ce noi, împreună cu aceștia din urmă (boierii, despre care se vorbise puțin mai înainte) ne străduiam să liniștim și să atragem de partea noastră pe locuitorii din localitățile vecine (cu Vălenii), un oarecare bimbașa Sava, care era unul dintre bimbașii care se găseau lângă Negotin, aflîndu-se în București pentru a lua un mandat de plată al unei sume din contul întreținerii lor, și aflînd că eu am plecat, a strîns pe toți bandiții (pentru Șutu) care se găseau în București și împrejurimi și, afirmînd că eu am fugit, a hotărît să mă alunge. De îndată ce această veste a ajuns la noi, toți boierii care se găseau aici s-au ascuns în munți. Eu am rămas singur, iar pentru mine nu era altă ieșire decît tot aceea de a fugi. Cînd am ajuns la graniță și m-am oprit am aflat că fiica și ginerele meu, care mă urmau, au fost arestați ». Vezi Șt. Atanasov, *Нов подем на въстаническите борби в България след поражението на турските войски под Видин в 1798 год*, în revista « Voeno-istoriceski sbornik », Sofia, 1954, XXIII, 2, p. 27.

¹¹ S. Tabakov, *op. cit.*, p. 66.